

INITIATIEF #4: NIEUWE STEDELIJKE NATUUR

Van kostenpost naar probleemoplosser

"Groen in en om de stad, dat gaat over zoemende slootkanten, groene pleinen en bloeiende bermen", zegt Lodewijk Hoekstra, tv-tuinman en initiatiefnemer van de *Green Deal 1000 hectare stedelijke natuur*. "Groen moet gaan over natuur, niet over decoratie. Want dan levert het een serieuze bijdrage aan de biodiversiteit én aan de leefbaarheid in de stad." En we gaan natuur naar de stad halen, als het aan Lodewijk Hoekstra, founder van *NL Greenlabel*, en alle andere partners van deze *Green Deal* ligt.

Niet alleen groene meters maken

1000 hectare extra natuur, met zo'n titel haal je een initiatief meteen uit de kneuterige hoek. Serieus meters maken, met minstens 40 gemeenten als partner; dat is het doel van deze *Green Deal*, die werd opgezet door een consortium van natuurorganisaties, bedrijven en de overheid. De Deal is nog maar net van start. Heel veel concrete hectares heeft hij dan ook nog niet opgeleverd: vier vlaggetjes staan er nu op de digitale kaart op stedelijkenatuur.nl, het platform waar initiatiefnemers – gemeenten, bewoners, grondeigenaren – hun hectares kunnen intekenen. "Maar er zit op korte termijn nog zeker 200 hectare in de pijplijn", zegt mede-initiatiefnemer Prisca van der Wal van *NL Greenlabel*. "Dat zijn al aangemelde hectares waarvoor het nog net te vroeg is om ze op de kaart te zetten, omdat we nog moeten kijken of ze helemaal binnen de doelstelling passen."

"Wat het naast hectares vooral moet opleveren is bewustwording bij gemeenten en provincies dat natuur in de stad echt iets bijdraagt aan biodiversiteit en aan een gezonde leefomgeving voor al die stadsbewoners"

Verder toont de gemeente Utrecht serieuze interesse. En dan is er de provincie Noord-Brabant, die flink aan de weg timmert als het gaat om stadsnatuur, juist waar het Rijk stopt. De vijf grootste Brabantse gemeenten willen samen 600 hectare stedelijke natuur aanleggen; al meer dan de helft van de ambitie. En 1000 hectare – de een vindt het ambitieus, de ander rekent op nog veel meer – is uiteindelijk maar een getal. "Eigenlijk maakt het helemaal niet zo uit", zegt Prisca van der Wal. "Wat het naast hectares vooral moet opleveren is bewustwording bij

PORTRET

gemeentes en provincies dat natuur in de stad echt iets bijdraagt aan biodiversiteit en aan een gezonde leefomgeving voor al die stadsbewoners."

Serieuze natuur in de stad

Meer biodiversiteit in de stad, dat is waar deze *Green Deal* uiteindelijk om draait. Vanwege de toenemende verstedelijking moeten de steden meer ruimte gaan bieden aan natuurwaarden, want de natuurgebieden alleen zetten niet genoeg zoden aan de dijk. "We hebben het dan ook niet over groene aankleding", benadrukt Egbert Roozen van de VHG, "stedelijke natuur is serieuze natuur die echt bijdraagt aan de verhoging van de biodiversiteit. Een heel nieuwe benadering van groen in de stad. De grote uitdaging van deze *Green Deal* is te laten zien wat die stedelijke natuur, opgevat als 'functionele biodiversiteit', is en kan zijn." Zoals groene dak- of geveltuinen op grote openbare gebouwen, bedrijfspanden met groene muren, stadspaleizen met weinig tegels en veel groen. Roozen: "Het is heel goed mogelijk om in de stad ecosystemen met meer soortenrijkdom te realiseren dan erbuiten. En dan voegt stedelijke natuur echt iets toe voor de natuur." Ook de menselijke stadsbewoners hebben direct profijt van meer natuur dichterbij. Dat jongetje van 8 jaar uit Utrecht bijvoorbeeld, dat vertelde dat hij nog nooit in het bos was geweest – Egbert Roozen is er nog verbaasd over. "Het maakt natuur laagdrempelig en toegankelijk en het biedt nieuwe vormen van beleving – óók een heel belangrijk aspect van stedelijke natuur", zegt hij. "Natuur is gezond, blijkt keer op keer uit onderzoek: in een groene omgeving voelen mensen zich beter, blijven ze gezonder en herstellen ze eerder. Voor bedrijven betekent groen in de directe omgeving dus óók meer productiviteit van de medewerkers die op dat groen uitkijken, een hogere waarde van gebouwen, een positieve vestigingsfactor, noem maar op. Verder helpt natuurlijk groen in de stad tegen wateroverlast, hittestress en andere klimaatproblemen. En dat zal allemaal écht zichtbaar worden als we veel groene meters gaan maken!"

Nieuwe coalities

Naast die groene meters zorgt de *Green Deal* er ook voor dat er coalities ontstaan, van burgers, overheden, professionals, bedrijven en maatschappelijke organisaties. "Als commercieel bedrijf kunnen wij binnen dit verband goed samenwerken met overheden, wat voorheen niet altijd makkelijk was", zegt Prisca van der Wal. "Dat heeft ook een toegevoegde waarde voor gemeenten, die zitten vaak vast in een eigen denkpatroon en grijpen steeds naar dezelfde dingen. Wij brengen nieuwe inspiratie, kennis en verbindingen. Alleen al het besef dat groen veel waarde toevoegt, en niet alleen een kostenpost is omdat het onderhoud vergt. Zo krijgt groen een andere agendering binnen de gemeente."

De *Green Deal* biedt ook een podium aan initiatieven die een concrete invulling geven aan stedelijke natuur. Zoals de vlinderdijlles, grote bloemrijke plekken die de Vlinderstichting en de Nederlandse Bijenhouders vereniging samen met bewoners aanleggen. Of de *Wilde Bijenlinie*, een project waarmee LandschappenNL en de Postcodeloterij een netwerk voor wilde bijen wil aanleggen door bijvoorbeeld dijken en bermen bij vriendelijk in te richten – wat ook heel goed is toe te passen in de stad. Steeds meer gemeenten en provincies, maar ook waterschappen of bijvoorbeeld de GGD, hebben vergaande ambities op natuur in het stedelijk gebied. Voor hen biedt het samenwerkingsverband van deze *Green Deal* inspiratie, daadkracht, ideeën en een groter netwerk.

"We hebben het dan ook niet over groene aankleding, stedelijke natuur is serieuze natuur die echt bijdraagt aan de verhoging van de biodiversiteit"

Zelf bijdragen

Meer natuur in de stad en het benutten van de stad als ecosysteem, die wens past bij de zorgen over natuur, milieu en klimaat die steeds breder leven in de maatschappij. "Mensen zijn zich er steeds meer van bewust dat de biodiversiteit onder druk staat", zegt Lucia Schat van *Green Deal*-partner Regelink Ecologie en Landschap. "Er wonen ook steeds meer mensen in de stad: meer dan 70% in 2050, is de prognose. Die ervaren zelf de problematiek van wateroverlast en hitte-eilanden. Je ziet dan ook dat steeds meer mensen kijken wat ze zelf kunnen bijdragen, en dat allerlei nieuwe partijen ontstaan om stedelijke natuur aan te leggen. Daar sluit deze *Green Deal* op aan; we laten aan zowel overheden als particulieren zien hoe je zelf natuur in de stad kunt ontwikkelen en bieden daar concrete handvatten bij." Die handvatten bestaan uit 'gerechten' op een 'menukaart': allerlei vormen van ondersteuning die de initiatiefnemers samen te bieden hebben aan gemeenten en grondeigenaren. Zoals een quickscan waarbij *NL Greenlabel* een bestek of ontwerp screent op duurzame kansen en vergroeningselementen; of een pr-moment met Lodewijk Hoekstra, bekend van *Eigen Huis & Tuin*, *Groene Handen* en founder van *NL Greenlabel*. Een brainstorm over natuurlijk beheer met een deskundige van Regelink Ecologie en Landschap, een inspirerende lezing van de VHG, of communicatieadvies van de Vlinderstichting. En dat zijn maar een paar voorbeelden. De menukaart sluit mooi aan bij de verschillende schaalgroottes van gemeenten, weet Steven Kamerling van *NL Greenlabel* uit de praktijk. "Kleinere gemeenten kunnen een beroep doen op onze inhoudelijke expertise, zoals advies van Regelink of de Vlinderstichting, grotere gemeenten

als Utrecht hebben wellicht meer interesse in bijvoorbeeld een pr-moment met tv-tuinman Lodewijk Hoekstra." De eerste bestellingen komen binnen, vertelt hij.

Titia Wolterbeek van de Vlinderstichting: "Burgers willen steeds meer dingen zelf doen. Groen in de buurt is voor hen een makkelijk aangrijpingspunt. Daar haakt dit initiatief ook op in, want ook burgers en buurtbewoners kunnen projecten aandragen. Zoals de vlinderdijlles, waar we er steeds meer van aanleggen. We hebben natuurlijk voorwaarden gesteld waar initiatieven aan moeten voldoen, qua locatie, oppervlakte en type beheer bijvoorbeeld, maar daarbinnen is heel veel mogelijk, en mensen kunnen zelf meedenken en er invulling aan geven."

Lange adem nodig

De *Green Deal* is groeiende: de partners zien dat langzaam maar zeker het gedachtegoed van de *Green Deal* wordt opgepikt, maar realiseren zich ook dat het tijd nodig heeft. Provincies en gemeenten moeten planologische beslissingen nemen, die moeten binnen de gemeente landen, dan moeten burgers mee gaan doen. Het zijn geen trajecten die je even in een paar maanden doorloopt, benadrukt Egbert Roozen. "De intentie van overheden is goed, dat zie je in Brabant, maar het heeft tijd nodig." "Het verschilt ook erg per gemeente hoeveel aandacht er is voor natuur", merkt Lucia Schat in de praktijk. "De grotere gemeentes hebben vaak een eigen ecooloog in dienst, maar bij kleinere gemeentes is het soms lastig om een ingang te vinden." Daarbij speelt mee dat het een onderwerp is dat niet automatisch *top of mind* is, benadrukt Prisca van der Wal. "De VNG zou, als partner in deze *Green Deal*, veel deuren kunnen openen, maar dat gaat tot nu toe nog wat moeizaam door de wisseling van contactpersonen en het niet actief zijn van het Bestuurlijk Netwerk Natuur van de groene wethouders. "Het is wél goed zakendoen met de GDO (Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling), maar daar tref je vooral de voorlopers, terwijl juist bij de middenmotors de grootste slag te slaan is." De *Green Deal*-partners willen graag de voorlopers en *game changers*, de echt groene wethouders en gedeputeerden, als ambassadeurs op het podium zetten om verandering in de breedte in gang te zetten.

Hardnekkige beelden

Ook het standaardbeeld van groenbeheer moet bij veel gemeenten nog op de schop, ziet Steven Kamerling. "Dat beeld – groen moet er vooral netjes bij staan – is hardnekkig; bij bewoners maar ook bij professionele beheerders en beleidsambtenaren. Net als het ambtelijke idee dat natuur pas natuur is als het zo in het bestemmingsplan staat." Daar ligt een mooie taak voor deze *Green Deal*: zichtbaar maken dat natuur dichtbij ook heel waardevol en functioneel kan zijn.

Ook praktisch gezien is er een heel nieuw type groenbeheer nodig, waarin rekening wordt gehouden met de eisen die dieren en planten stellen aan hun leefomgeving. "Gemeenten moeten dit opnemen in hun beheernota, groenmedewerkers moeten weten hoe ze dit natuurlijke beheer aanpakken: maaien in fases bijvoorbeeld. En daarvoor is dan ook nog flink wat flexibiliteit in de planning nodig." "Het vraagt een heel andere manier van werken, dat eerst zal moeten landen. Deze *Green Deal* heeft veel snijvlakken met andere beleidsterreinen", vult Lodewijk Hoekstra nog aan. "Het gaat óók over duurzaam inkopen, zorg en welzijn, veiligheid en ga zo maar door. Eigenlijk gaat het erom een integrale visie te ontwikkelen voor een groene, leefbare stad en voor de toekomst".

"Ook het standaardbeeld van groenbeheer moet bij veel gemeenten nog op de schop. Dat beeld – groen moet er vooral netjes bij staan – is hardnekkig; bij bewoners maar ook bij professionele beheerders en beleidsambtenaren"

Kortom, 1000 hectare stedelijke natuur aanleggen is één ding, maar om het gedachtegoed daarachter breed te laten landen, is een lange adem nodig. En al staat het initiatief nog in de kinderschoenen, het laat zien hoe dingen beginnen te schuiven; hoe het bedrijfsleven zich begint te roeren als het gaat om natuur en klimaat, hoe nieuwe verbanden ontstaan tussen bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden, hoe gemeenten naar stedelijk groen kijken als probleemoplossers voor nijpende stedelijke problematiek. We zullen de komende jaren zien hoe die 'groene vlek' zich verder uitbreidt, zowel het netwerk van partners, als het netwerk van concrete stedelijke natuur.